

Dr. V. Korun:

Stara Meta.

Mrr, mrr je predla, se plazila za njo ter jo proseč pogledovala.

„Danes doma ostani, mucka! Premrzlo je, da bi z menoj hodila. Premrzlo, huj! Slišiš, kako burja zavija! Oh, kako bi te zeblo, sirota! Zato semkaj k peči leži, semkaj na toplo! Glej!“ in stara Meta je pogrnila kup umazanih cunj na klop ob veliki glinasti peči ter prigovarjala mački, da bi nanje legla. Mačka je res skočila na klop, sedla na cunje in predla. Toda komaj je Meta odšla proti vratom, je že spet bila na tleh ter se maličila okoli nje.

„Ali res nočeš doma ostati, mucka? Ali res ne? Zeblo te bo, če greš z mano, zeblo, huj. Kako burja tuli okrog voglov! — Viš, ti bi lahko doma ostala, ti, jaz pa moram iti po drva in če ne, ne bova imeli peči s čim kuriti. Da, mucka, da! Drugokрати sem si že poleteli nanosila kuriva, da sem ga imela dovolj vso zimo, toda letos ga nisem več mogla: Lej, postarala sem se, oslabela, da sem ga komaj sproti nosila. Moj Bog! Nazadnje se res utegne zgoditi, da pridem občini na skrb, na milost župana Dobrina! Nikar, moj Bog! Usmili se me in prej me k sebi pokličiči!“ Tako govoreč je drobila iz sobe v vežo, si oprtala koš in šla na plano; pred njo je pa stopala mačka lahno in prožno ter z repom pokoncu. Ker je starka ni mogla dohajati, je zdajpazdaj postala in se ozrla in nato je pa zmerom predoč spet pot nadaljevala.

Bil je hud poznonovembrski mraz. Tla so bila zmrzla; po travi in drevju je viselo ivje, medtem ko so hribi naokoli že kazali snežne zaplate. Od vzhoda sem je pihal ledeni zdolec, da je kakor z britvijo rezal v obraz ter podil po zraku ivne kosmiče.

Razen Mete in mačke ni bilo živega bitja na planem. Le tam v smrečju na kraju gozda so vrane krakale; v kratkih presledkih so z divjim krikom sfotavale kvišku, nato pa, kakor da bi se zbale vetra in mraza, plahutajoč spet sedle na vejevje, ki se je pod njihovo težo zazibalo, da se je ledeni, meljnati srež usul raz nje na tla, kakor se usuje moka skoz sito.

V dve gubi sključena je starka drobila po poti, bolj podobna veliki, črni kepi ko človeku, se zavijala v veliko rjavkasto ruto ter kinkala z glavo, med tem ko ji je koš-oprtnjak radi predolгих naravnih mahal na desno in levo, butajoč jo po suhih podkolenkih.

„Moj Bog!“ je zdihovala in se po svoji navadi pogovarjala z mačko. „Moj Bog! Mraza naju bo konec. Pa kaj tebe, mucka, ki imaš topel kožušček in mlado kri! Mene bo konec, mene, starih kosti, ki v njih ni ne toplote, ne življenja. Huj!“ in pufajoč si v premrle prste, je kolebavih korakov sopihala dalje.

„Pa bi lahko bilo drugače, ko bi ljudje bili pošteni in zvesti, kakor si ti, moja mucka! Da, da! Ne bi mi bilo treba v zimi in burji pabrkovati po gozdu, ne bi mi bilo treba osebenkovati v raztrgani koči, ki ne brani ne dežju, ne vetru. Glej!“ in s prstom je pokazala na selišče, ki se je nedaleč odondod belilo izza drevja, „glej, tam gori na Dobrinovini bi moral biti moj dom, ko bi ljudje ne bili lažnjivi in hudobni. Tam bi imela sedaj na stara leta pred mrazom in gladom varni zapeček.“

In rekši je spetila roke ter se zravnala; nakar je spet zlezla v dve gubi in kinkala dalje.

„Ne veš!“ je z zamolklim glasom nadaljevala, „ne veš, kako sem ga rada imela, Dobrinovega Toneta. In zakaj bi ga ne, ko je bil najzalši fant daleč naokoli? Pa laskati se je znal, laskati in obetal mi je zvezde z neba, tako da sem res mislila, da me tudi on ljubi, mene, ki sem bila takisto zalo dekle, poskočno in mlado, tedaj, pred petdesetimi leti. Oh dolgo je mucka, od onih dob, dolgo, da se mi zdi kakor v sanjah!“

Uu! je zdajci zatulila burja in ledeni njen sunek je bil tolik, da se je starka opotekla. Pa tudi mačko je s poti zaneslo, da se je ozrla, kakor vprašajoč, kaj to pomeni.

„Zadušilo me bo, uj!“ je jeknila starka, ko je spet prišla do sape. „Naj me le! Se bo vsaj želja izpolnila onim na Dobrinovini, ki bi mi bili že zdavnaj radi videli mrtvo. Jaz jim doslej nisem mogla ustreči, kakorkoli bi rada, ker živa vendar nisem mogla pod zemljo. Njihov oče — Bog daj dušam v vicah miru in pokoja! — se je sprva kajpada kazal drugačnega do mene. Hlinil se je, da me ljubi, in se zaklinjal, da postanem njegova žena na Dobrinovini, četudi sem bila le bornega kočarja hči. In jaz lahkovernica sem zaupala njegovim sladkim besedam, tako da sem se mu končno res vdala. Toda ko se je pokazal sad najine ljubezni, tedaj ni hotel nič več slišati o meni. Nič več!“

In vzdihnivši se je naslonila na obpotno ograjo, po nagubančenem, usnjatem licu pa so ji polzele debele solze. Mačka videč, da je starka obstala, se je vrnila k njej. In kakor bi jo hotela tolažiti, se je maličila okrog nje, venomer predoč svoj enakomerni mrr, mrr.

Trudoma se je Meta sklonila k živali in od mraza šklopotajoč, jo božala po mehkem kožuščku ter ji govorila:

„Glej in odslej ni več maral zame. Sramoval se me je in izogibal.“ Jaz revica sem pa trpela, strašno trpela. Pa še hujše je prišlo: Zatajati me je začel, roteč se, da nisem z njim v blagoslovljenem stanju, ampak s kom drugim. Takšne sramote nisem mogla prenesti: zbolela sem in v glavi mi je kljuvalo. Kaj in kako je nadalje bilo, nič prav ne vem; zakaj zavedela sem se šele, ko sem porodila zalega fantka.“

Po teh besedah se je nasmejala, in dasi sključena pa trhla, se je ponosno zravnala.

„Za Pangraca so ga krstili. Dejali so: Ker nima očeta, naj ima nenavadno ime! Nič ne de; jaz sem ga imela vseeno rada, še bolj, nego imam tebe, mucka, še bolj. Zdajci mi je tudi otožnost minila in vsa srečna sem bila, ko sem mu, pestujoč ga, zrla v nedolžni očesci. Kakšno blaženost sem pa občutila, ko je shodivši tekal okrog mene, me ljubkal in božal in kakšno, ko je prvikrat mamozaklical!“

Od veselega spomina so se starki zašibila kolena, da je postala, nakar je s tresočo roko privzdignila predpasnik in si obrisala solze.

„Kaj mi je bilo zdaj mari nezvestnika, ko sem imela svojega Pongračka? Še zmenila se nisem, ko je postal gospodar na Dobrinovini in se z drugo oženil. Nad lastno srečo sem njega pozabila in sčasoma bi pozabila vse in bi mu odpustila, ko bi ne bil pri vsaki priliki pokazal, da sva mu jaz in moj Pongraček na poti. Še svoje otroke je ščuval, on ali pa ona, da so nama nagajali, kjerkoli so mogli. Kamenje so lučali za nama in vpili: Glejte nora baba gre in njen srajčnik! — Oh in jim vendar nisva hotela nič zlega, moj Pongraček in jaz, pri Bogu, da ne!“

Siknila je iz sebe te besede in medle oči so se ji divje zaiskrile.

„Mucka, mucka!“ je po kratkem molku zaklicala, ko je žival zazrla ptiče v grmovju in poskočila za njimi. „Ne skači po gozdu! Dobrinovi so zlobni ljudje; ubijejo te, če te vidijo, da jim preganjaš divjačino.“

In res! Kakor bi žival njen opomin razumela je spet prišapala na stezo in je s privzdignjenim repom stopala pred njo. Burja je pa divjala in komaj vidne snežinke so se liki beli mrčes začele loviti po zraku, med tem ko so se rebri bližnjih gričev in hribov trenotek za trenotkom bolj belile od padlega snega.

„Da, da! Ti ne veš, kako zlobni so oni ljudje tam na Dobrinovini. Slišiš, slišiš, kaj so napravili! Ah, ah! — Ko sem nekoč šla s Pongračkom mimo njihovega selišča, držeč ga za roko takole — tedaj je Tonetov sin, ta, ki je zdaj gospodar na Dobrinovini in srenjski župan, zalučal pest debel kamen v naju kličoč: Nora baba gre in njen srajčnik! ter zadel mojega Pongračka ravno v glavo. Oh da bi bil mene, ne njega! Kako je revček zajokal! Zgrudil se je in kri se mu je ulila po licih. Saj nisem nikomur nič žalega storil! je vzdihnil, potem se pa onesvestil. Jaz sem ga zgrabila in ga odnesla v naročju pa tako strašno sem preklela to Dobrinovo svojat, da me je še danes groza tiste kletve. — Odsihdob je Pongraček bolehal in čez tri mesece je umrl na posledicah one rane na glavi. Umrl je moj Pongraček, umrl!“

In rekši je starka zatulila, da je burjo pretulila; nakar je od slabosti počenila na stezo, odkoder je srdito zamahnila proti Dobrinovini. Nato je s koščnimi prsti zakrila zgubančeni obraz in krčevito ihtela, medtem ko se je mačka prilizljivo dobrikala okoli nje, kakor bi ji hotela kazati svoje sočutje.

Čez nekaj časa je zopet vstala in naprej oddrobnela. Potoma je pa vnovič povzela: „Prišla sta dva moža in odnesla Pongračka, da so ga zagrebli v zemljo. Oj kako mi je bilo takrat hudo! V prsih me je žgalo, v glavi kljuvalo. — Nadalje pa ne vem, kako je bilo. Očitali so mi, da sem tisti večer po Pongračkovem pogrebu zanetila Dobrinov z žitom obloženi kozolec, odkoder je ogenj poskočil na skedenj in hišo in ju obliznil, ter da sem, ko so drugi gasili, okrog njega skakala in se grohotala, dokler niso prišli žendariji, ki so me uklenili. Rekli so, da sem nora; zato me pa niso zaprli med hudodelce, marveč med norce. Jaz pa o tem nič ne vem; le tega se spominjam, da sem se nekega dne res znašla med norci. Potlej so me izpustili. Odslej sem v koči samovala leta in leta, desetletja in desetletja, dokler nisi nekega večera ti primijavkala k meni, išoč zavetišča. Jaz sem te rada sprejela, ker si mi delala družbo, ko sem bila od vseh sovražena in zapuščena. Kaj ne, kaj zato, da z menoj vred črtijo tudi tebe, se imava pa midve radi. Kaj ne, moja mucka? — Bog je pravičen in je Toneta že zdavnaj predse poklical, kjer je zahteval od njega odgovor, in prišel bo čas, ko pokliče tudi njegovega sina, tistega, ki je s kamenom ubil mojega Pongračka.“

To izgovorivši je Meta napravila velik križ čez čelo, pripognila kolena, nakar je dejala:

„Bog daj njemu in drugim dušam v vicah miru in pokoja, amen!“

V tem je stopila v gozd, kjer je burja rezko sikala med debli. Ivje se je vsipalo z dreves, nad vrhovi so se pa lovile drobne snežinke liki poznoletne mušice.

Tedaj je mačka nehala presti, stikajoč po grmovju za ptiči; pa tudi starka je molčala, ko je lomila pakleste in jih čez glavo metala v košaro. Tako zatopljena v svoje delo, je prišla na rob grape, podobne velikemu kotlu, ki jo je bila napravila deževnica, stekajoč se vanjo, kjer je bil skrit požiralnik. Precej strmo pobočje je bilo v tem času opolzlo radi slane in po tleh nastlanega sreža; dreves in grmičevja, ki bi padlemu dalo opore, pa ob njem tudi ni bilo.

In ko je Meta, stoječ na robu, odčesnila vejo od starega gabra, je naenkrat izgubila ravnotežje. Izpodrsnilo ji je, da se je zakotala s košem vred doli v grapo. Ker se ni poškodovala, je sicer spet vstala; a iz kotline ji ni bilo priti mogoče, ker ji je vsekdar, kadar je poskusila po oledeneli rebri lesti navkreber, spet nazaj zdrsnilo, tako da se je končno vnovič znašla tam, kjer je bila prej.

Strah in napor jo je sčasoma silno utrudil. Niti glasno zaklicati ni mogla; samo javkala je. Od utrujenosti in mraza onemogla se je naposled s košem na hrbtu ulegla na tla, misleč si odpočiti. A ko je čez nekaj časa poskušala vstati, ni imela več moči. Roke so ji bile premrle, da se ni mogla nanje upreti, noge trde, da je niso več nesle. Napol leže, napol čepe je čakala pomoči ali — smrti ter k sebi stiskala mačko, ki je prilezla k njej in ji legla v naročje. Burja je tulila kakor lačni volkovi, zrak je bil mrzel, le kožušček jo je blagodejno grel.

Kar naenkrat je dobila občutek, da je mraz ponehal; topli jug je zavel — tako se ji je zdelo — slana in sreš sta se pa izpremenila v zlato in srebro. V predpasnik bi bila rada pograbila to dragocenost, pa ni mogla iztegniti roke; mucki bi bila rada povedala, kaj vidi in čuti, pa ni mogla zmajati jezika.

Hipoma ji je pa zamigljalo pred očmi in v ušesih ji je zašumelo. In glej čudo! Hkrati je ugledala svojega Pongračka, kako je kot angelček, obdan od rajskega oblaka, krilil z nebes, se sklonil nad njo in jo poljubil. —

Drugo jutro potem je šel župan Dobrin na lov. In ko je tukaj okrog stikal za divjačino, je slišal Metino mačko mijavkati v grapi. „Počakaj, počakaj, mrcina! Nič več mi ne boš begala zajcev!“

Pomeril je in je sprožil. Ko je bliže pristopil, je zagledal tudi Meto. Sladek smehljaj ji je igral okoli plavkastih ust; koša in obleke pa se je držala tančica snežnih kosem in ivja.

Da bi se uveril, je li res mrtva, je Dobrin dregnil v njo s puškinim kopitom! In ko je videl, da je brez življenja, se je široko zarežal! Sem se že bal, da te bo morala občina preskrbovati, pa si vendar prej dobro storila!“

Kra, kra! je tedaj odurno zakrakala jata črnih vranov, plašno plahutajoč visoko gori nad osneženimi drevesnimi vrhi.

resnično med namizom - je zapisal tu kolega Korun. Pokazal jo svoje dobro tate. Miti hotel; mišči; mišči; mišči; mišči

Ivan Petrovič:

V temi.

(Slika iz naše vasi.)

Kovačev Jernej se je pravkar vrnil iz mesta. Ves je bil še pust in dolgočasen, sam sebi v nadlego in v napotje. Vaški mir mu je bil zopern, dasi je v mestu nešteto krat zahrepenel po njem. In vsa tista neokretna prijaznost preprostih ljudi ga je morila. Zdelo se mu je zavratna in hinavska, čeprav je vedel, da dela ljudem krivico. Zato je posedal po cele dneve doma in predel svoje dolgočasne misli; samo vsak večer je šel ven na polje. Tu, tam je srečal kmeta, ki se je vračal domov.

„Dober večer vam Bog daj!“

„Dober večer! No, kako je kaj, oče, kako?“

„I, kakor Bog hoče! Saj veste, zmerom je raje več slabega ko dobrega,“ je odvrnil kmet z utrujenim glasom. A on je čutil, da bi mož povprašal in povedal rad še marsikaj, toda ni se mu hotelo razgovora. In kakor da se je spomnil česa bogve kako važnega in nujnega, je odgovoril v naglici:

„No, no! Menda ne bo tako hudo. Sicer se pa še kaj pomenimo. Lahko noč!“

„Lahko noč — pa pridite kaj k nam!“

„Da, da! Vsega bo še dovolj,“ je odgovoril že spotoma in je šel dalje. Iz mraka se je začulo petje koscev. Nekoliko pretrdi in malo preraskavi so bili glasovi, a njemu so ugajali. Zdravje in moč je zvenela iz njih. Vmes je bilo tuptatam slišati nagajivo hihitanje razposajenih grabljic.